

BLASSZAUER RÓBERT
Egy nem regisztrált halott

A Fő utca 70–78. alatti (Gyorskocsi utcai) Állambiztonsági Központi Fogda (korábban Pest-vidéki Fogház, Pest-vidéki Börtön, Katonai Börtön) egyik lakója, dr. Déry József¹ 1953. február 12-én az alábbiakat mondta el cellatársának – aki 302/1, majd II.em. Író I/1 szignóval fogdaügynökként naponta jelentette megbízóinak a hallottakat: „Átsnál²... nem akarja megírni, hogy annak az egyik fia, aki jelenleg internálva van a fascista író Somogyvári (sic!) Gyula diák leányának a völegénye, mert ha erről a kérdésről faggatnák, akkor meg kellene mondania, hogy a lányt »elhurcolták és akarata ellenére férjhez adták a Szovjetunióban és ott már két-három gyereknek is életet adott, és ezt annyira szégyenli, hogy nem mer hazajönni.«” (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, a továbbiakban ÁBTL, 3.1.9. V–110208/21.)

Hogy mindez így hangzott-e el, nem tudjuk – a benne foglaltak hitelességére még visszatérünk – az azonban biztos, hogy dr. Déry József nem tudhatta: az általa állítólag fasisztának nevezett író ezen a napon halt meg a börtönkórházban.

Mielőtt vitéz Somogyváry Gyula rabsorsa dokumentumaival megismerkednénk, röviden kísérvük végig életútját addig a pillanatig, amíg az Államvédelmi Hatóság foglyává vált.

1895. április 21-én született Freisberger Gyulaként egy Sopron megyei elmagyarosodott horvát faluban, Fülesen. Somogyváron nevelkedett (vitézzé avatásakor, 1929-ben ezért magyarosította a nevét Somogyváryra). Budapesten járt polgári iskolába, itt végezte el a gimnáziumot is. Korán eljegyezte magát az irodalommal: egyes adatok szerint végzős polgáristaként, 1909-ben jelent meg első novellája, a *Pusztai virágszál*. 1914-től új-

ságíróként dolgozott. Végigharcolta az I. világháborút, főhadnagyként szerelt le. 1920-ban a Magyar Távirati Iroda osztályvezetője, 1928-ban a Rádió irodalmi igazgatója lett. Közben sorra jelennek meg verseskötetei,³ regényei (1929-ig Gyula diák néven), színműveit a Nemzeti, illetve a Városi Színház tűzi műsorára. 1935-ben kormánypárti képviselőként bekerül a Parlamentbe.⁴ A német megszállást követően a mauthauseni koncentrációs táborba hurcolták. Hazatérése után a Rádió igazolta, de öt évi szilenciumra ítélték⁵ és nyugdíjazták. Rövidesen azonban megszüntették nyugdíjának folyóását. Ettől kezdve az általa festett képek eladásából és fia – a szovjet fogságból hazatért ifj. Somogyváry Gyula – hatszázhatvan forintos műszaki rajzolóit fizetéséből éltek, valamint abból, hogy felesége takarított a kapucinusoknál. Ybl Miklós tér 2. I. emelet. 1. szám alatti lakásuk négy szobájából kettőt „egy folyamór birtokolt havi 75 Ft-ért”, a másik kettőben az író lakott harmadmagával és Somogyváryné nővérével, özv. Maksa Lajosné tanítónővel.

1950. november 6-án tíz óra huszonöt perckor nemvárt látogatók csöngettek be hozzájuk: az ÁVH emberei voltak, akik vitéz Somogyváry Gyulát őrizetbe vették. Két nap múlva, november 8-án hallgatták ki először. (Noha az első kihallgatást a vizsgálati ügy megindítását elrendelő *Határozat* kiállítását követően, az őrizetbe vételt követő huszonnégy órán belül meg kellett volna kezdeni. November 7-én azonban föltehetően a Nagy Októberi Szocialista Forradalmat ünnepelték, s ezért nem tudtak időt szakítani az őrizetesre.)

A kihallgatótiszt elsőként azt kérdezte tőle: „Miért vette önt őrizetbe az ÁVH?” „Nem tudom”, volt a válasz. Ezután felszólításra elmondta életrajzát. Ebből idézünk: „1921 áprilisában nősültem, feleségem Praznovszky Irma. Két gyermekem született. Leányomat... az ostrom alatt a szovjet hatóságok letartóztatták előttem ismeretlen vádak alapján és tudomásom szerint

1 Dr. Déry József (Marcali, 1890. május 19. –?): ügyvéd, a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. volt igazgatója. A „Bányamérnökök ügyé”-vel kapcsolatban 1952-ben letartóztatták, s 1954-ben első fokon öt év börtönre ítélték. Az ítéletet a Legfelsőbb Bíróság három év és hat hónapra enyhítette. (Ld.: Blasszauer Róbert: *Szabó Lőrinc az ÁVH látókörében*. Magyar Napló, 2006. január)

2 Áts Zoltán ny. tűzérvezérmagyot a II. világháború alatt reaktiválták. 1945-ben családjával Németországba távozott, de 1946-ban hazatérték. 1949-ben megvonták tőle nyugdíját: ettől kezdve tanítónő felesége nyugdíjából éltek. Kisebbségi fia az Országos Tervhivatalban volt tisztviselő. A dokumentumban említett idősebb fiú: ifj. Áts Zoltán tűzérvezérszázados az irat keletkezésének időpontjában internált volt Recskén.

3 Majthényi György (1885–1942) ezt írta róla: „*Gyűjtogatás* című kötete országos nevet szerzett Gyula diáknak. Erős sodrú, kemény veretű verseit azóta is mindenütt szavalják...” Az 1929-ben megjelent *Éjfél után* „a keserű harag, a közönyt ostromozó tüzes lélek és a

mindezeket túl való megható bizakodás könyve...” (Napkelet, 1929. június 1. 861.)

4 A Parlamentben felszólal a nyolcosztályos népiskola ügyében. A törvényjavaslatban véleménye szerint „alapos életismeret, tökéletes szakértelem és példásan korszerű szellem tükröződik”. Az „új intézmény tartalmi lényegének az ember- és a magyarnevelés szellemét” tartja. (Az 1939. évi június hó 10-ére hirdetett Országgyűlés nyomtatványai. Képviselőház – Napló VI. Budapest, 1940. 47–50.) Előadója volt a m. kir. honvédség felső vezetésének átszervezése következtében szükségessé vált törvényjavaslatnak, és pártja vezérszónokaként hallatta hangját a német-magyar szellemi és kulturális együttműködés tárgyában 1936-ban megkötött egyezményrel kapcsolatban.

5 A Magyar Irodalmi Lexikon III. kötete (Bp. 1965.) öt évet ír, de unokája úgy tudja, hogy először négy év szilenciumra ítélték, melyet a fellebbviteli tárgyaláson három év eltöltésre módosítottak.

kivitték Szovjetunióba.” (ÁBTL 3.1.9. V–17608.) A kihallgatást követően – nem dokumentált időpontban – a váci fegyházba szállították – valószínűleg anélkül, hogy közölték volna vele: mivel gyanúsítják (legalábbis erre vonatkozó iratokat nem találtam a dossziéjában – B. R.) –, ahonnan Balázi Béla⁶ év. százados, a VI/1/a alosztály vezetője 1951. február 10-én „osztályunkra” (vagyis a Jogi, ill. Vizsgálati Főosztályra) hozatta be. Aztán február 16-án Vajda Tibor⁷ főosztályvezető-helyettes a 8130/1939. M. E. és a 228.010/1948 IV/1 B. M. rendelet alapján elrendelte rendőrhatalósági őrizet (internálás) alá helyezését, mert: „Fent nevezett a horthy (sic!) rendszer ellenforradalmi tisztje volt. A felszabadulás után pedig kapcsolatban állott demokráciellenes illegális szervezet tagjaival.” (ÁBTL 3.1.9. V–17608.) Kistarcsán 1951. február 17-én tizenkilenc óra harminc perckor „sérelem és panasz nélkül” átvették. Ezzel elkezdődött az író életének utolsó felvonása, melynek helyszíne a kistarcsai tábor D épülete és a rabkórház volt.

Az államvédelmi hatóságot a táborban foglalkoztatott egyik ügynök rendszeresen informálta Somogyváry Gyuláról, aki „németül, franciául és magyarul beszél, 174 cm, szeme barna, haja ősz, arca ovális, orra szája rendes, 2 és háromnegyed dioptriás szemüveget visel. Különös ism. jele nincs.” (ÁBTL 3.1.9. V–17608.) Az 1951. április 3-i

jelentés szerint: „Somogyvári Gyula internált ügyével kapcsolatban a táborban lévő egyik ügynökünknek az alábbiakat mondta el: Somogyvári olajfestményeket festett és adott el, amikor nyugdíját megvonták. Leányát, Irmát⁸ 1943-ban Ács Zoltán tüzér fhdgy (internált) jegyezte el, az esküvőt 1944. december 31-re tűzték ki. Ács két beosztottját Pestre, Irmáért küldte, de őket az oroszok elfogták. Megtalálták Irma okmányát is, akit ezért az oroszok letartóztattak. Somogyvári 45 után az angolkisasszonyokkal hírszolgálati anyagot küldött az angol követségre. Rendszerváltozás esetén Mindszenti (sic!) őt akarja megbízni párt- és kormányalakítással. Első novellája – Pusztai virágszál – 1909-ben (ekkor a Práter utcai polgári végzős tanulója volt) [jelent meg. – B. R.] A rádióban anyák napján, szilveszterkor, nemzeti ünnepeken mondott köszöntőket, beszédeket. Somogyvári a beszélő⁹ megtudta, hogy kéziratban maradt, a szálas rendről (sic!) írt kommunista ellenes könyvét nem vitte el az ÁVH. Ezt külföldre akarja juttatni.¹⁰ Somogyvári szerint Mindszenti a váci fegyházban egy év. szds.-on keresztül tud érintkezni a külvilággal.¹¹ Somogyvári Mécs Lászlóval¹² 1948-ban Bakonybélien találkozott. Ezután rendszeres a kapcsolat Barsi Ödön¹³ rendezőn keresztül. Később Mécs Pannonhalmán majd Zircen bujkált.” (ÁBTL 3.1.9. V–17608.)

6 Balázi Béla (Budapest, 1921–?): munkás. 1945-től a Belügyminisztériumban, ill. az ÁVH-n dolgozott. 1953–1955 között a Vizsgálati Főosztály vezetője volt. A forradalom alatt megpróbált átszökni Csehszlovákiába. 1957-ben a Kohó- és Gépipari Minisztérium Tájékoztató és Propaganda Intézetének igazgatójává nevezték ki.

7 Vajda Tibor (Budapest, 1924–): fogtechnikus, államvédelmi tiszt. 1953. december 24-én hat évi börtönre ítélték. A forradalom alatt disszidált s Ausztráliában telepedett le.

8 A már a bevezetőben említett leányával kapcsolatosan vitéz Somogyváry Gyula unokája a szerzőnek elmondta – s ezt Rózsás János Gulag lexikona (Püski, 2000.) is megerősíti –, hogy: Somogyváry Irma Mária Budapest ostromát követően, „1945. február 17-én a szovjet katonai elhárítás letartóztatta apja miatt”. 1947-ig vizsgálati fogságban volt, majd a hírhedt 58. (9.) és (14.) pontja alapján 10 évi javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték. Tajsetben, Potymában raboskodott. 1955-ben szabadult: ekkor népi németként (sic!) Nyugat-Németországba irányították.” Itt házasságot kötött egy szintén a Gulágot megjárt orvossal: dr. Leber (Várkonyi) Ferencsel. Az 1920-ban, Szegeden született orvostanhallgató-fiatalembert a szovjet hatóságok Nagykanizsán tartóztatták le, és ugyancsak tíz évre ítélték. Kazahsztánban raboskodott, s ő volt az, aki Alekszandr Szolzsenyicin hasúregi rákműtétjét elvégezte egy lágerkórházban. Ő a *Rákosztály* című regény német sebesze, Karl Fjodorovics. Aki „Kicsit körülnézett az új helyen és másnap megoperált – mondja Kosztoglotov, a Nobel-díjas író alteregója. – Én akkor semmit sem tudtam semmiféle biopsziáról. Feküdtem az operáció után, homokzsákkal a hasamon. A hét vége felé megpróbáltam felállni a lábamat az ágyról, aztán fölállni, amikor egyszer csak újabb transzportot állítottak össze... és az én jámbor Karl Fjodorovicsom is belekerült a szórásba. A hálóbarakkból vitték el, még azt se hagyták, hogy utójára megnézze a betegeit...” (Ford.: Szabó Mária. Árkádia, Budapest, 1990. 80–81.)

9 Somogyváry Gyulához a beszélőre sógorője járt, feleségét a fiával együtt ugyanis 1951-ben kitelepítették Dombrádra, ahonnan lakhelyelhagyási tilalom miatt nem távozhattak el.

10 Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában nem találkozom Somogyváry-kézirattal. (Ezek szerint a besúgó jelentésének birtokában az ÁVH nem rendelt el pótházkutatást, s nem foglalta le a bűnjelként a regényt), és az író hagyatékát gondozó unoka sem tud „szálas rendről írt kommunista – ellenes könyv”-ről. Föltehetően arról a műről van szó, amely az Auktor Kiadónál 2003-ban jelent meg *Vihar a levelet...* címmel. És amelyről lektora, Nemeskürty István azt írta az előszóban, hogy: „szerzője a Gestapo mauthauseni koncentrációs táborából szabadulván 1946/47-ben új regénybe fogott; a trianoni ország hazaszerető, országot építő ifjú műszaki értelmiségének sorsát írta meg, tervezetéseiket, sportbuzgalmukat, bájlajkait és szerelmeiket... a rájuk szakadt háborút, annak zűrzavarát és szenvedéseit... Ha a szerzőt nem hurcolják el ismét, ezúttal a magyarországi kommunista hatalom rendőrei, és könyve megjelenhetett volna, ez lett volna időrendben az első regény, amely a doni katasztrófáról hírt adott volna...”

11 Ennek a Mindszenty-önéletrajzban nincs nyoma. Ellenkezőleg, a hercegprímás azt állítja, hogy rabtartója, „Kiss Károly élvezi a rab megalázását... Ami az önkényes bánásmódot illeti, Kiss mögött nem maradt le helyettese, a pipás hadnagy...” Igaz, „az új parancsnok, aki Kist leváltotta – Vékási örmagy – emberségesen viselkedett”, és „az örök új parancsnokuk viselkedéséhez igazodtak”, de csak annyiban, hogy az „előbbieket kegyetlensége” nem jellemezte őket. Majd hozzáteszi: „A fegyház helyét illetően” sem merne „mérget venni.” (Mindszenty: Emlékirataim, Budapest, 1989. 335–337.)

12 Mécs László (Hernádszentiván, 1895 – Pannonhalma, 1978): költő, premontrei kanonok, plébános, tanár. 1953-ban koholt vádak alapján letartóztatták, majd 1956 szeptemberében rehabilitálták.

13 Barsi Ödön (Budapest, 1904 – Budapest, 1963): regények, rádiójátékok írója. Egy időben a Magyar Rádió főrendezője volt.

Gyanúsított jegyzőkönyvét – amelyet 1952. augusztus 8-án vettek föl Kistarcsán (valószínűleg a tábor kórházában) – Somogyváry már alig tudja aláírni. Hogy mivel gyanúsítják? Egyebek közt azzal, amit az ugyan ezen a napon elkészült *Összefoglaló jelentés* is tartalmaz: „Kistarcsa, 1952. augusztus 8. ... 1951. február 16. óta van internálva. Internálásának ideje alatt állandóan beteges (:szív baj:) hosszabb idő óta a tábortól kórházban fekszik. Alattomos és a régi rendszer híve. A tábor rendjét betartja, fenytve nem volt. Ravasz, hangoskodó természetű. Nevezett ellen a vád az volt, hogy VKF/6-os¹⁴ tiszt volt és a felszabadulás után pedig demokrácia ellenes, illegális szervezkedés tagja volt. A fentiekre vonatkozóan bizonyítékkal nem rendelkezünk... Javasoljuk: Somogyváry Gyula további internálását, mivel nevezett mais (sic!) demokrácia ellenes magatartást tanusít. Kerli István, áv. hdgy. Végső Gyula áv.alhdgy. Egyetértek: Turcsányi József áv.örgy.” (ÁBTL 3.1.9. V-17608.)

Miről is van szó?

Az ÁBTL-ben őrzött 3.1.5. O-11803/26 a (ellenállók) jelzetű dossziében az szerepel, hogy 1948-ban dr. Tasnády László,¹⁵ Vörös János,¹⁶ Somogyváry Gyula, gr. Teleky Géza,¹⁷ Vér Sándor miniszteri főtanácsos, Jermári Miklós miniszteri tanácsos és Sára Lajos könyvszakértő Nemzeti Keresztény Párt néven új pártot akartak létrehozni és állítólag új kormányt is, amelynek ők lettek volna a tagjai. Még jelszavuk is volt: „Csillagos ég”!¹⁸

Szeghalmi Elemér, aki az író fiának volt a barátja, elmondta, hogy „Ybl Miklós téri lakásán nagyon sokan megfordultak, főként hasonló gondolkodású személyek... Talán ez is felkelthette az államvédelmi hatóság figyelmét.” (Stefka István: *Rongyosgárda*. Magyar Nemzet, 2005. január 22.) Mindenesetre a gyanúsításból nem lett vádemelési javaslat, sem az őrizeteseiből vádlott, ugyanis 1953. február 12-én az ÁVH kórházában (Budapest, VIII. Mosonyi utca) „délután 15 óra 30 perckor

meghalt SOMOGYVÁRYI gyula (sic!) internált. Nevezett 1953. febr. 12-ére virradó éjjel szállították kórházba, eszméletlen (sic!) állapotban. Szívműködése jóformán nem volt és az alkalmazott gyógyszerek már hatásalanok voltak. A rendelkezésre bocsátott kórtörténet alapján kórisme: szivgyulladás utáni állapot + szabálytalan érverés (:St. post carditidem in st. decomp. Pulsus irreg. perp.:) Halál oka: Szivgyengeség. Dr. (olvashatatlan aláírás) orvos Láttam: (Urbán ?) József alosztályvezető.” (ÁBTL 3.1.9. V-17608.)

A boncolást követő, február 19-i jelentés kissé részletesebb: „Államvédelmi Hatóság VI/2- IV. alosztály. Kórház. Jelentem, hogy 1953. febr. hó 12.-én meghalt Somogyváry Gyula fenti kórházban mindössze néhány órát állt kezelés alatt. Kórisme: keringési elégtelenség + koszorúsérelzáródás következtében beállott szívizomelhalás? Ezt megelőzően 1952. II. 20-ától állt VI-os alosztályon kezelés alatt. Kórisme: Szivgyulladás utáni állapot keringési elégtelenséggel + szabálytalan érverés. A kórtörténet adatai alapján rendszeres kezelésben részesült (Strophantin, digitalis, novurit, nitromint stb.:) azonban a keringési elégtelenség megszüntetése mind nehezebben és nehezebben sikerült és végül is ez az ötvennyolc éves beteg halálához vezetett. A boncolás adatai: a fenti kórismét alátámasztották. A szív duplájára volt megnagyobbodva. A szívizomban hegek voltak kimutathatók. A tüdőben frissebb, a lépben régi elzáródás következtében beálló elhalások (:infarktuszok:) voltak kimutathatók. Ezenkívül testszerte fennálló érlelmeszedés állt a kórkép középpontjában. u. a. mint fent. orvos.” (ÁBTL 3.1.9. V-17608.)

Mindezek alapján Urbán áv. századost Lőke Gyula áv. alezredes, a VI/2 osztály vezetője utasítja, hogy „Somogyváry Gyula... internáltat törölje nyilvántartásából, mivel nevezett 1953. február 12-én az Állambiztonsági Fogház kórházában meghalt...” (ÁBTL 3.1.9. V-17608.)

14 VKF/6: A Vezérkari Főnökség 6.osztálya. 1942-ben hozták létre a VKF/2-ből történt leválasztással, nemes nyárádgálfalvi Kádár Gyula (Debrecen, 1898–Budapest, 1982) vezérkari ezredes vezetése alatt. Feladata „propagandatevékenység és nemzetvédelem volt.” Az osztálynál szolgált tartalékos századosként Somogyváry Gyula – írja önéletrajzában – „...Az osztályon közszerepetben állott... »Költői« volt, nem látta a realitásokat... Kijelentette: mindenre képes a németek magyarellenes akciói ellen; szavát felemeli mindenütt, ahol lehet, hogy ne adjanak több erőt a frontra.” (Kádár Gyula: A Ludovikától Sopronkőhidáig Budapest, 1978. 455–456) Ennek szellemében vett részt az 1943 óta, a Haditudósító Osztály által működtetett Szabadság Rádió munkájában.

15 Dr. Tasnády László (Micskepuszta, 1901. január 17-?): 1948-ig a Pénzügyminisztérium főosztályvezetője volt. Róla 1956. május 8-án az „Erdélyi” fedőnevű ügynök azt jelentette, hogy a PM-ből ismeri. Gyakran szerepelt a rádióban, a Rádió Újság zenerovatóban

megjelentek írásai, zongoristaként több közkedvelt dal szerzője. S barátja volt Vörösmarty Jenő, a költő dédunokája. Pécelre telepítették ki feleségével és fiával, a Bérci utca 3-ban élt. (Egy 1988-as adat szerint lakcíme: Dunakeszi, Nap utca 5.)

16 Vörös János, vitéz nemes (Csabrendek, 1891 – Balatonfüred, 1968): tüzér vezérezredes. Egy időben a Honvéd Vezérkar Főnöke, majd az Ideiglenes Nemzeti Kormány honvédelmi minisztere. 1949-ben hűtlenség gyanúja miatt letartóztatják, 1950-ben lefokozzák, életfogytig tartó fegyházra ítélik. 1956-ban szabadul, 1992-ben ítéletét megsemmisítik.

17 Gr. Teleki Géza, széki (Budapest, 1911. november 27 – Washington, 1983. január 5.): földrajztudós, geológus, politikus, gr. Teleki Pál miniszterelnök fia. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány vallás- és közoktatásügyi minisztere.

18 Somogyváry neve felbukkan egy 1950-ben nyitott *Objektum* című dossziében is, amelyben az 1939-ben létrejött kormánypárt, a Magyar Élet Pártja volt vezetőinek és aktív tagjainak anyagát gyűjtötték össze.

A bevett gyakorlat szerint az elhunytat a Kozma utcai Újköztemetőben, végtisztesség megadása nélkül, jeltelen sírban elföldelték (úgy, hogy még anyakönyvezésére sem került sor a kerületi tanácsnál).

Elvégeztetett – mondanánk, ha nem tudnánk, hogy az írónak van utóélete is. Az ő esetében azonban az éber hatóság nem lankadó figyelmének köszönhetően. 1957. szeptember 4-én ugyanis az időközben a rendőrség hatáskörébe utalt II. Politikai Nyomozó Főosztály belső reakciót elhárító II/5 osztályának vezetője, Hollós Ervin¹⁹ rny. alezredes és a II/5-a alosztály vezetője, Agócs István rny. százados szolgálati jegyet állítottak ki a IX. osztály részére a következő tartalommal: „Kérem a 10–10994/50, Magyar Élet Pártja elnevezésű objektum dosszié újrainvitását és a dosszié megküldését.” Erre azért volt szükség, mert „az ellenforradalom alatt anyagokkal együtt megsemmisült. A Magyar Élet Pártja itthon lévő volt vezetői újra életre keltették a pártot és aktívan dolgoztak a népi demok-

rácia megdöntésére (sic!).” (ÁBTL 3.1.5. O–11660.) Igen ám, csak hogy az író ekkor már nincs az élők sorában. Vagy rosszul tudjuk?

Egy 1964. november 10-én, Simon István rendőr főtörzsőrmester által kiállított kérdőíven ez áll: „Somogyvári Gyula. Utolsó lakhelye: 1951. Budapest, I. Ibl (sic!) Miklós tér 2. Pontos adata, ha a fenti adatban változás nem történt: Nem történt. (sic!) Meghalt: Az inf. szerint ezelőtt 5 évvel valahol vidéken meghalt. A KLH (Központi Lakóhely-nyilvántartó – B. R.) szerint az ország területén bej. lak. nincs.” (ÁBTL 3.1.9. V–17608.)

A Gestapo mauthauseni foglyából kistarcsai internálttá, majd nem regisztrált halottá lett vitéz Somogyváry Gyulára kimért öt (négy? három?) éves szilenciumból több mint ötven év lett. A csendet, mely őt és munkásságát körülvette, az Auktor Kiadó törte meg, megkezdve művei [újra]kiadását. Ez a meghurcolt író életében akár erkölcsi rehabilitációnak is tekinthető.

19 Hollós Ervin (Budapest, 1923. október 25. –): szűcssegéd, 1945 után a MADISZ budapesti titkára, 1952–1956 között a DISZ KV egyik titkára. 1956. december 15-től 1962 augusztusáig a Belügyminisztérium állományában dolgozik, távozásakor a III/3. osztály vezetőjeként. Ezt

követően a Budapesti Műszaki Egyetem oktatója volt 1982-ig. Dokumentumregényeket stb. írt. Lajtai Verával közös munkájuk a *Köztársaság tér, 1956* (Budapest, 1974). 1980. október 17-én államtitkári engedéllyel másolatot készítenek számára Somogyváry Gyula fényképéről.

Gadányi Jenő (1896–1960; akvarell)